

Historien om nordens ældste gildehus

Kompagnihuset

Kompagnistræde på hjørnet af Møntergade, facade mod Kompagnistræde og gavl mod Susåen.

Opført 1493 eller kort efter som gildehus, det eneste bevarede i Norden. Et gilde var en sammenslutning af købmænd. Kaldes også fejlagtigt Møntergården på grund af forveksling med Erik af Pommerns møntsted i Næstved. Det korrekte, men sjældent brugte navn er Peblingehuset eller Peblingegildets Hus efter det middelalderlige handelsgilde, der vel brugte huset til både oplagring og møder.

Gavlene har sikkert oprindeligt haft kamtakker. De blev nedtaget senere, sandsynligvis ca. 1750 i forbindelse med en udvidelse af fæhuset bagest således at begge fik et sammenhængende tag. Taget har haft et variende antal kviste.

Senest 1568 ejede Sct. Peders Kirke huset. Kirken udlejede de tre boder i den høje kælder og brugte hovedetagen til oplagring af f.eks. byggematerialer. 1622 foranstaltede kirken syn og taksation af det gamle forfaldne Stenhus i Aastrædet, som kaldtes Peblingehuset, og hvoraf der årligt svares jordskyld eller husleje i Sct. Peders Kirke, med henblik på salg. Bytinget 4. nov. 1622 fastslog at huset var så brøstfældigt på Tømmer og Tag at man måtte frygte, at det snart ville falde ned, og at en køber måtte betale for en større istandsættelse før huset igen blev brugbart.

Det gjorde borgmester Hans Duffrich der feb. 1623 købte huset på vegne af Christian 4.'s spanske kompagni, deraf dets nuværende navn. Siden har det bl.a. været magasin for skiftende storkøbmænd.

Midt i 1920'erne ville Næstved Kommune rive huset ned. I stedet blev det restaureret 1926-30 ved arkitekt Johs. Tidemand-Dal i samarbejde med kgl. bygningsinspektør Kristoffer Varming fra Foreningen til gamle Bygningers Bevaring i samarbejde med Statens særlige Bygningssyn.

I 30'erne blev huset brugt som husflidsskole for arbejdsløse. 1943 købte Næstved Diskontobank huset og brugte det efter istandsættelse til møder, repræsentative formål og udlån til foreninger. Men forfaldet satte ind igen: Huset tåler ikke vedvarende opvarmning, og når det ikke var i brug blev det udsat for hærværk. 1982 solgte banken huset for 1 kr. til Næstved Nostalgiske Selskab, netop dannet med det formål at restaurere Kompagnihuset. Initiativtager og formand var dir. Flemming Holst (død 1987), der her repræsenterede Turistforeningen. Efter fundraising og forberedende arbejde ved arkitekterne Knud Toftvad og Mogen Reker, sidsnævnte som repræsentant for bygningsinspektoratet, gennemførtes restaureringen 25/4 1983 – 21/6 1985 ved Jens Chr. Varmings Tegnestue, København, med arkt. Leif Topsøe-Jensen som projektleder, i samarbejde med arkt. Kurt Rosenkrans Høyer, Fredningsstyrelsen.

Kristoffer Varming ved den officielle indvielse 9/11 1985:
"Kompagnihuset har ikke sin mage i Norden"

Men hvad skulle Kompagnihuset bruges til? Planen om et turistkontor måtte opgives, bl.a. fordi huset ikke tåler vedvarende opvarmning. Med udgangen af 1986 lejede Diskontobanken, nu DiBa, sit gamle hus for 10 år, til samme formål som tidligere. Banken har netop meddelt at den ikke ønsker at forlænge lejemålet fra nytår 2008. Forhåbentlig bliver huset lettere tilgængeligt for borgerne.

facade mod Kompagnistræde

Bindingsværkstilbygningen op mod Kompagnishusets nordøstgavl, Fæhuset, nævnes i sin nuværende form første gang 1761 og er kronologisk og byggeteknisk dateret til ca. 1750. Den havde en mindre forgænger fra 1600-tallet.

Oprindeligt var Kompagnihusets nordøstgavl fri. Her var indgangen til huset: to døre, en højtsiddende til hovedetagen og en forsænket til den høje kælder. 1682 nævnet et tilbygget kalchhuus her, fire fag udmuret bindingsværk i en etage, lavere og smallerere end det nuværende, hvis spor også er fundet i hovedhusets gavl. Rasmus Nielsen har villet datere det til ca. 1612 og identificere det med det Johanne Dragers Hus der nævnes 1649, men det er der ikke enighed om.

Det blev ca. 1750 erstattet af det nuværende, også fire udmurede fag, men større, i hovedhusets fulde bredde og højde. Begge huse fik fælles tag, hvorved kamtakkerne afmonteredes, i hvert fald her i nordøstgavlen, men formentlig i begge gavle. Kompagnihusets nordvestfacade har fire døre. De tre bageste, med spidsbuespejl og vinduer, førte ind til tre boder, se næste side. Den nærmest, muligvis lidt yngre førte ned til huset kælder; Arkitekt Tidemand-Dal har foreslået ølkælder.